

G E O R G E S T R A T

Profesor la Universitatea din București
Membru al Academiei de Științe Morale și Politice

LA UN SFERT
D E V E A C

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE LA MAREA UNIRE

I DECEMBRIE 1918 — I DECEMBRIE 1943

B U C U R E Ș T I , 1 9 4 4

G E O R G E S T R A T

Profesor la Universitatea din București
Membru al Academiei de Științe Morale și Politice

LA UN SFERT
D E V E A C

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE LA MAREA UNIRE

I DECEMBRIE 1918 — I DECEMBRIE 1943

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201800187

B U C U R E Ș T I , 1 9 4 4

***Cuvântare pronunțată în ședința solemnă a
Academiei de Științe Morale și Politice din
ziua de 1 Decembrie 1943 pentru comemo-
rarea unui sfert de veac de la proclamarea
Unirii Transilvaniei cu Patria Mamă.***

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnule președinte,

Domnilor colegi.

Academia de Științe Morale și Politice comemorează astăzi, în cadrul acestei ședințe festive, împlinirea unui sfert de veac dela proclamarea de către Marea Adunare Națională dela Alba-Iulia a Unirii Transilvaniei cu celelalte provincii românești.

Așezământul nostru nu putea lipsi dela o asemenea aniversare, care ne amintește una dintre cele mai mari fapte ale istoriei noastre, dacă nu poate cea mai mare, ea fiind încheierea logică a două milenii de sbucium și suferințe, de lupte și încercări, de lacrimi și sânge, dar mai ales, de dârză rezistență și invicibilă speranță în sacra idee a unității naționale.

Actul dela Alba-Iulia, săvârșit acum douăzeci și cinci de ani de către reprezentanții națiunii noastre de peste munți, acolo în nemijlocita apropiere de locul unde martirii țărâ-nimei ardeleni, Horia și Cloșca au suferit supliciu roții în

ziua de 28 Februarie 1785, acolo unde Crișan se spânzura pentru dreptatea fraților săi în mucedă celulă chesarcraiască, în care îl aruncase groaza nemeșilor și justiția habsburgică, acolo în Cetatea memorabilului triumf al lui Mihai Vodă Viteazul al nostru, hotărîrea dela 1 Decembrie 1918 trebuia să însemneze actul final, cupola care să sfârșească și să încununeze edificiul nostru național.

Fapta cea mare de acum un sfert de veac stă, astăzi, în fața ochilor noștri, nu numai ca o amintire ce ne încălzește sufletele și ne iluminează întreaga noastră ființă, dar prin vitregia vremurilor și nesocotirea dreptului, ea rămâne ca o muștrare pentru tot ce n'am făcut, mai mult, ca o poruncă pentru ce mai avem de făcut, pentru ce trebuie să facem, pentru ce ceia ce a fost odată să fie iarăși, în întregime și fără zăbavă, al nostru și numai al nostru.

Căci, oricât de mari ar fi greutatea și primejdiile ceasului de față, oricât de vitregе împrejurările, oricât de întunecate și de nepătrunse drumurile viitorului, noi nu putem consimți față de nimeni la anularea istoriei noastre, nu putem renunța la drepturile noastre, la idealul nostru, căci ar fi să renunțăm la însuși sensul vieții noastre naționale, la însăși ființa noastră pe acest pământ.

Unitatea noastră națională nu e rezultatul unor combinațiuni oculte, a unor potriviri trecătoare între interese străine contradictorii, ea nu se sprijină pe concesiuni și bunăvoințe schimbătoare, nu este și nu poate fi în funcție de formule mai mult ori mai puțin efemere pe care alhimia tenebroasă a cancelariilor și conferențelor internaționale le pot aduce, periodic, în circulațiune.

Unitatea noastră națională e încheierea firească a unei lupte îndelungate, care se confundă cu însăși istoria noastră, din care noi scoatem temeiurile de astăzi, ca și pe cele de mâine, ale existenței și ființei noastre.

Căci, cum foarte bine spune istoricul ardelean Lupaș, „unitatea României nu este opera nici a unui om, nici a unei provincii, nici a unei generațiuni. Ea este rezultatul luptelor susținute vreme de secole de către cei mai buni fii ai poporului român”.

Da, la temelia României, așa cum se înfățișa ea la capătul războiului trecut și cum a dăinuit până în ziua fatală a mutilărilor din 1940, fiecare generație și-a adus contribuția de muncă, de suferințe și de speranțe.

Anii de temniță ai atâtor frunțași de peste munți, spânzurătorile în care și-au dat duhul atâția preoți de țară și iobagi neștiuți, martiriul celor trași pe roată, nedreptățile și umilințele celor mici, înțelepciunea și hotărîrea fermă a Vlădicilor celor două Biserici, scrisul îndrăsneț al cronicarilor și gazetarilor, imprecățiunile poezilor, lacrimile văduvelor și orfanilor celor pieriți în închisori, sângele soldaților, a sutelor de mii, căzuți pe crestele Carpaților și pe toate câmpurile de bătăie ale trecutului războiu ca și ale celui de față, dar mai ales credința nebiruită a tuturor în dreptatea neamului, toate aceste stau ca o piatră de granit la temelia Unității românești.

Și această credință nu poate fi anulată, ea nu poate fi nimicită de nicio forță de pe lume.

Ziua de 1 Decembrie 1918 nu înseamnă pentru noi numai încorporarea în cadrul Statului unitar și unificat al Ro-

mâniei, al unei jumătăți din neamul nostru și a unui teritoriu care e însăși vatra de unde a roit întreaga noastră națiune. Noi am avut navitatea să credem că ziua de 1 Decembrie 1918 trebuia să pună capăt, odată pentru totdeauna, aceluia conflict milenar care desparte două națiuni vecine înecate în aceeași masă slavă, ce le epuizează vлага, și care apasă ca un blestem și ca o fatalitate asupra istoriei lor.

Din nenorocire Bălcescu avea dreptate, când acum un veac, după toate încercările zădarnice pe care idealismul său generos și patriotismul său fierbinte îl îndemnaseră să caute o înțelegere cu Kossuth striga îndurerat „Ungurii n'au uitat nimic și n'au învățat nimic”...

A trecut un secol dela această constatare a marelui patriot muntean și ea a rămas astăzi mai valabilă decât oricând! Căci Ungurii cred și astăzi că e cu puțință a înjgheba un stat unitar maghiar fără o substanță națională proprie. Ei cred și astăzi că prin anexiuni de teritorii străine, prin incorporări silnice a altor naționalități, care n'au altă menire pe lume decât să suporte jugul și opresiunea maghiară ei cred că este cu puțință să se eternizeze în mijlocul Europei acest paradox al istoriei, acest anacronism feudal, aceea supraviețuire inexplicabilă a confuziei medievale în plin veac al XX și care e țara Coroanei Sfântului Ștefan.

Ungaria crede, sau se face a crede, că e posibil, astăzi după ce au epuzat întregul conținut al formulei de acum o mie de ani „Ungaria, stat apostolic cu misiune de cruciată pentru combaterea așa zișilor schismatici, după ce s'au folosit de mitul Sacrei Coroane până la saturație pentru a

exploata, timp de câteva sute de ani, pentru interesele oligarhiei maghiare, munca și sudoarea a milioane de jobagi români, sârbi, slovaci, ori croați, ea crede că poate, totuși să adopte, rând pe rând, după cum bate vântul, toate sistemele, să uzeze de toate formulele, aceia a dualismului acum trei sferturi de veac, aceia a Statului cultural ori a Statului politic, în virtutea căreia ea se declară singura națiune capabilă să organizeze în Europa de mâine unul din cele mai grele și mai complexe sectoare ale vieții continentale.

Poporul despre care fostul moștenitor al tronului habsburgic, Arhiducele Franz Ferdinand, asasinat la Serejevo, spunea „că este cel puțin o lipsă de tact din partea lui de a fi venit să se așeze în Europa”, poporul care nu s'a putut menține decât prin substanța, munca și forța altora, el care a transformat vechea Monarhie bicefală într'o adevărată Bastilie a naționalităților, cum poate nutri încă asemenea himere?

Au dispărut oare toate mărturiile trecutului, au pierit oare toate victimele intoleranței și megalomaniei maghiare? A devenit Istoria o anexă budapestană? Procesul Ungariei milenare cu celelate naționalități vecine, cu minoritățile, care au gustat de 22 de ani din ambrozia divină a libertății, din nou căzute sub robie maghiară să fie oare terminat? Cel puțin noi Românii nu o credem, nu o putem crede, pentru că ne-o strigă de trei ani dreptatea românească.

Și totuși dacă Ungurii ar fi ispitiți să uite care a fost adevărata temelie a Statului lor, conglomerat heteroclit de na-

ționalității, în ultimele două veacuri, de unde le venea puterea care să le sprijine pretențiunile și pofta de dominațiune, unul dintre cei mai șovini Maghiari într'un moment de sinceritate brutală și lucidă, s'a însărcinat să ne-o dezvăluie.

E însuși Conte Ștefan Tisza, care într'o scrisoare din 1915. către Burian, cancelarul Imperiului habsburgic, o spune fără înconjur: „Existența Statului Național Ungar a fost în întregime subordonată situațiunei Monarhiei ca mare putere”!

Cu alte cuvinte, sburăm în văzduh și bravăm înălțimile purtați doar pe aripile filantropice ale pajurii austriace.

E sensul adevărat al sistemului dualist la adăpostul căruia, timp de mai bine de o jumătate de veac, Ungaria a întreprins opera de feroce maghiarizare a naționalităților, a urmărit cu perseverență distrugerea românilor din Transilvania și încorporarea provinciei de peste munți în Regatul apostolic.

Pentru oricine este însă familiarizat cu liniile mari ale dezvoltării istorice a Statului vecin, este limpede că așa zisa „Ungarie milenară”, nu reprezintă, după dezastrul din mlaștinile Mohaciului din 1526 și după cei 143 de ani de dominație turcească, decât doar o umbră de stat, o anexă a Casei de Habsburg, sau a Principatului Transilvaniei, de unde-și va trage vлага și întreaga sa substanță până în ajunul celui din urmă războiu mondial.

Când în 1688 Generalii Piccolmini, Caraffa și Veterani, conducătorii oștilor imperiale, pătrund pe teritoriul Transilvaniei și obțin dela incapabilul Voevod Mihail Apafi actul

de supunere față de Casa de Austria, regalitatea apostolică era doar o amintire. Singura realitate pe pământul provinciei de peste munți era Voevodatul, instituție care n'a dispărut decât în 1711, odată cu moartea lui Francisc Rakotzy și încheierea păcii dela Sătmar, prin care Iosef I și apoi Carol al VI așează definitiv stăpânirea habsburgică asupra Ardealului.

Timp de un veac și jumătate, adică secolul al XVIII în întregime și jumătate din al XIX-lea, puterea politică e concentrată la Viena în mâinile Cancelariei imperiale (Hofkanzlei), care rezistă tot mai cu greutate injoncțiunilor nobilimei maghiare și opoziției veșnic solicitatoare a minorității săsești din târgurile și cetățile ardelene. Înțelegerea între oligarhia maghiară și minoritatea săsească s'a făcut până la urmă, întotdeauna pe spinarea poporului român, ținut fără drepturi și fără reprezentare în Dietă, Administrație sau Justiție, națiune tolerată, deși din cele 135.000 familii supuse impozitului în anul 1733, 85.000 erau române, deși după cum avea să glăsuiască faimosul „Supplex libellus Valachorum” din 1791, opera celor trei istorici blăjeni, Micu, Maior și Șincai „*est Natio Walachica omnium in Transilvania antiquissima*”.

Dar dreptatea pentru ai noștri nu se va putea obține, nici prin petiții, suplici ori memorandii înfățișate, „înalțelor praguri” dela Viena, cum avea să le boteze ironic realismul Mitropolitului Șaguna și nici prin pârjolul revoluțiilor din 1784 și 1848. Ea avea să vină numai prin fapta și jertfa nației însăși, prin sângele ostașilor și victoria armelor noastre, abia acum un sfert de veac. Dar, dacă suferințele și durerea unui întreg popor de robi și de jobagi, sprijinită cu

toate argumentele istorice de către un Samuel Micu, Petru Maior și Gheorghe Șincai, nu va clinti nici cu o iotă hotărârea Impăratului dela Viena, gata pentru motive de oportunism politic să cadă la orice tranzacție cu nobilimea maghiară și cetățile săsești, nu-i mai puțin adevărat, că operelor reînviind un trecut de glorie și origini de cea mai înaltă nobleță, avea să trezească în toate provinciile locuite de români, conștiința unității noastre comune, avea să aprindă o văpaie, care va cuprinde toate inimile și toate sufletele, iluminând de acum încolo calea largă și măreață a destinului nostru național.

Dar până la împlinirea dreptății din memorabila zi de acum un sfert de veac, Transilvania era sortită să cunoască cele mai grave primejdii, să trăiască cele mai nebănuite încercări ale istoriei sale. Nobilimea maghiară, confiscând în favoarea ei ideile generoase ale revoluției dela 1848 din Franța, arborând masca ipocrită a unui liberalism de fațadă. liberalismul înșelător al unui Kossuth, Francisc Déak ori Andrassy de mai târziu, înțelegea ca pe ruinele naționalității noastre să se libereze de orice dependență față de Austria, și să întemeeze însfârșit mult visatul Stat național maghiar.

În câmpia Libertății dela Blaj, unde la chemarea Ardealului, se regăsesc în ziua de 2 Mai 1848 exponenții întregului pământ românesc dela Alexandru Cuza și Costache Negri din Moldova, Bălcescu din Muntenia, Hurmuzache și Aron Pumnul din Bucovina, Șaguna, Lemeny, Gheorghe Barițiu și Avram Iancu din Ardeal cu legiunile sale de Moți. poporul românesc proclamă prin glasul profetic al tânărului Simeon Bărnuțiu, drepturile imprescriptibile ale poporului

român la libertatea națională, la autonomia sa politică, așa cum va face și nepotul său Iuliu Maniu 70 de ani mai târziu, sau Dr. Alexandru Vaida Voievod în memorabila declarație rostită în ziua de 18 Octombrie 1918 în Camera maghiară, în numele națiunii române din Transilvania. Cu toată dârza rezistență a poporului român din Ardeal, cu toată fidelitatea arătată Casei de Habsburg, Dieta dela Presburg și apoi dela Cluj votează unirea Transilvaniei cu Ungaria, pe care după ani de tergiversări și ipocrite reveniri, Impăratul Franz Iosef o va consacra definitiv, prin instaurarea noului Stat bicefal, care însemna triumful lui Kossuth și al ideii maghiare și condamnarea fără nădejde a românismului din Transilvania.

În zadar spirite luminate și generoase ca baronul Wes-selény va lua apărarea, în Parlamentul din Pesta, într'un discurs, pe drept cuvânt memorabil, în care el, orbul din naștere, se dovedește cel mai clarvăzător om al clasei dirigente maghiare, cerând dreptate pentru Români.

„Există mai multe moduri, strigă el nobililor din Par-lament, de a salva națiunea de primejdia ce o amenință. Prima este forța, dar epoca forței a trecut. A doua este asi-milarea, dar ea cere o puternică cultură, enorme resurse și puteri de atracție care nouă maghiarilor ne lipsesc. Nu ră-mâne decât cea de a treia soluțiune de a ne uni, în spirit, cu naționalitățile, de a încheia alianța cu ele, de a le îm-brățișa ca pe niște surori, de a împărți totul cu ele.

„Cât despre Români, declară el mai departe, ei merită o simpatie specială și acest nume nu le poate fi retras, căci este adevărat că ei sunt descendenții Romanilor. E intere-sul lor de a se uni cu noi, căci, ca și noi, ei sunt izolați în

această țară. Vă implor să acceptați propunerea mea, pentru ca să ajungem în sfârșit la înțelegere și pace între noi”.

Ungaria feudală, Ungaria privilegiilor nobiliare de rasă și de clasă nu putea fi simțitoare la asemenea apeluri generoase. Ea voește să supraviețuiască totuși marilor transformări ale vremii, folosind numai pentru Unguri ceea ce trebuia să fie un patrimoniu comun al tuturor popoarelor. Obținând prin trădare și revoltă, într'un ceas greu pentru Casa de Habsburg, compromisul dualist, Ungaria devine astfel părtașă și beneficiară în ordinea internațională a poziției de mare putere a Austriei, timp de 50 de ani. Ea avea să devină călăul naționalităților din Monarhie, vrășmașa progresului lor național, cauză permanentă a dezechilibrului european. Ceva mai mult, unele ascunsă și inconștientă a panslavismului rus, căruia îi ușurează înaintarea, prin slăbirea și minarea tuturor forțelor de rezistență ale poporului român, adevăratul și singurul grănicer al hotărului de răsărit al Europei. Încă din anul 1892, în momentul în care Vechiul Regat se lega politicește de Puterile Triplei Alianțe, Dimitrie Sturza denunța răspunderile Ungariei, afirmând că prin politica sa de maghiarizare deschide poarta invaziei rusești în Europa. De altminteri, datorită târgului intervenit la Congresul din Berlin, între Rusia și Austro-Ungaria, care obține stăpânirea Bosniei și Herzegovinei, Rusia putea să ne despoaie de Basarabia, cu toate protestele memorabile ale unui om ca Gladstone, care va înfiera actul Rusiei „drept o spoliațiune vinovată și puțin politică”.

Dualismul, devine astfel, în răstimpul celor 51 de ani, cât a dănuit, pentru oligarhia maghiară instrumentul anihila-

lării politice și sociale a Croaților, Sârbilor, Slovacilor, Sașilor și Românilor, și mijlocul cel mai potrivit al confecționării grabnice a unui Stat Maghiar național, în care o minoritate redusă își arogă dreptul exclusiv de a guverna o majoritate impozantă de elemente eterogene.

Toate legile aduse a doua zi după nașterea Statului dualist, nu urmăresc altceva decât realizarea metodică a unui program feroce de maghiarizare integrală — mărturisit cu cinism de cei mai însemnați fruntași ai vieții publice ungare. Francisc Déak și Eötvös aduc legea naționalităților chiar din 1868, Kossuth proclamă urgentă necesitate a maghiarizării Croaților, Sașilor și Românilor, spre a evita astfel dispariția Ungariei — în timp ce limba maghiară devine obligatorie în biserică, justiție și administrație, pentru toți locuitorii nemaghiari ai Statului, socotiți ca niște simpli tolerați în propria lor țară. Legea maghiarizării numelor și întregii toponomii a Transilvaniei, legea electorală care trebuia să transforme pe Români din populația majoritară a Ardealului într'o minoritate infimă, din punctul de vedere al reprezentanței politice, creierea Universității maghiare la Cluj și suprimarea metodică a tuturor așezămintelor de cultură ale naționalităților și în special ale Românilor care-și salvează puțina pătură intelectuală numai grație Bisericilor și minunatului statut al Mitropolitului Șaguna, întreaga politică a Statului Ungar nu urmărește decât să insuflă viață unui organism artificial, clădit din ruina și nimicirea popoarelor nemaghiare.

Abuzul și violența, intoleranța și disprețul oricărui drept față de Români, nu cunosc nicio limită. Ele cresc și se intensifică în măsura în care dincoace de munți tânăra Ro-

mânie își croia un loc tot mai larg și tot mai invidiat în sânul comunității europene. Dar fiecare pas al României în spre consolidarea sa politică provoacă reacțiunea maghiară care nu-și poate ascunde nici gelozia și nici îngrijorarea.

Unirea Principatelor din 1859 împinge pe Unguri a decreta unirea Transilvaniei cu Ungaria la 1865. Așezarea unei Dinastii străine în fruntea țării, la 1866, îi hotărăște în 1867 să abroge legiuirile favorabile nouă votate de Dieta dela Sibiu în 1863. Războiului nostru de independență din 1877—78, Ungurii îi răspund cu legea pentru maghiarizarea învățământului primar în 1879, a maghiarizării învățământului secundar în 1883, cu scandaloasa lege electorală care răpea orice drept politic masei românești, lipsită de orice reprezentare în Parlament, în sfârșit, cu draconicile legiuri ale lui Apony, din 1907, care continuă seria infernalelor măsuri legale de nimicire a naționalităților.

Exasperarea oligarhiei dela Budapesta, nu mai cunoaște nicio limită și nicio măsură în fața rezistenței tot mai dârze a poporului ardelean, care, sprijinit pe cele două biserici și pe admirabilul patriotism al conducătorilor partidului național român, înțelege să-și apere cu fanatism ființa sa etnică, dreptul la o existență liberă pe pământul strămoșilor săi.

Procesele de presă se țin lanț, ele iau un caracter monstruos. Numai între anii 1886—1908 sunt condamnați 362 de gazetari, scriitori și fruntași politici la 134 de ani de temniță grea, pentru delict de presă. Intreaga opinie publică europeană, prin vocea unui: Georges Clemenceau, Ernest Lavisse, G. Picot, Gladstone, Fitz Garald sau Lord

Bryce, va lua poziție contra metodelor odioase ale unui Stat, în care aspirațiunea spre libertate devine o crimă, iar ideea de justiție un privilegiu de rasă.

Procesul Memorandului, prin aruncarea în temnițe a celor mai însemnați fruntași politici din Ardeal, un: Comșa, Coroianu, Barcianu, Mihali, Roman, Părintele Vasile Lucaci, Gheorghe Pop de Băsești, în frunte cu însuși șeful partidului național român, viteazul Dr. Rațiu, va răscoli întreaga ființă a românismului și va decide pe fruntașii de peste Munți să-și îndrepte definitiv ochii și toată nădejdea spre frații din Vechiul Regat.

Dela București, proclamă ei, răsare de acum înainte soarele pentru noi, și în adevăr din anul memorandumului și al nașterii Ligii Culturale, sufletul românesc din țara veche, ca și din provinciile subjugate nu vibrează, nu trăiește pentru nimic altceva decât pentru un singur gând, unirea tuturor Românilor sub un singur steag, înlăuntrul aceluiași fruntarii. Pentru această râvnă către dreptate și libertate, pentru închegarea într'un tot și pentru totdeauna a fărămelor sângerate și mutilate ale trupului nostru național, au luptat și au suferit lungul șir al generațiunilor românești, pentru aceasta au trăit și au murit cei mai mari bărbați ai țării, cărturarii, mucenicii și eroii neamului.

Pentru o Românie care nu și-a redobândit încă integritatea hotarelor sale răpite fără luptă dreaptă și leală, acum trei ani, mutilată prin viclesug și impostură, suferă astăzi o întreagă națiune și moare de trei ani floarea tineretului nostru.

Pentru ea și pentru libertatea națională a tuturor Românilor delă Răsărit ca și delă Apus au semănat cu mormin-

tele lor întinsul blestemat al stepei, pentru această sfântă unire, cad în fiecare zi, mușcând pământul cu lacrimi și sânge, cei mai buni și mai viteji copii ai țării. Intr'o zi de comemorare ca cea de astăzi, când glorificăm fapta măreață a unirii și martirilor ei de ieri, am putea oare uita pe aceia care se sacrifică sub ochii noștri pentru triumful ei de mâine?

Nu, pentru că lupta lor din Răsărit n'ar avea niciun sens dacă ne-ar face să uităm drumul către sfintele noastre locuri, acelea pe care ni le arată din întunericul mormintelor morții noștri de pe toate câmpurile de bătăie, cei putreziți în mușgaiul temnițelor, securea legendară a lui Mihai Străbunul, care a fulgerat acum trei veacuri și jumătate pe cerul istoriei noastre sacra speranță în dreptatea neamului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu știi când va sosi ziua binecuvântată când convulsiunile haotice ale spiritului de ură și de distrugere, când violența devastatoare și pasiunea oarbă a in justiției care a pus stăpânire pe lume, se va transforma în simfonia sacră a păcii, în beția minunată a lui Apolon, de care vorbesc poezii Eladei. Ceea ce știu însă e că în ceasurile grele și amare ale existenței, ceea ce rămâne omului ca și popoarelor, e speranța. Speranța în victoria spiritului, speranța în principiul ordonator și suveran al justiției. În fața tribunalului istoriei ne putem înfățișa fără teamă și fără sfială, căci, oricât ar rătăci dreptatea noastră pe întortochiatele drumuri ale Congreselor și Conferințelor, ea vine să mărturisească pentru noi, cu vestmintele acoperite de praful glorios al bătăliilor, cu stigmatele sângeroase ale rănilor de astăzi și de ieri.

Mărturisirea ei este irefutabilă, pentru că noi am rămas credincioși idealurilor de civilizație și de cultură, de bunățate și omenie, chiar în cele mai vrășmașe ceasuri ale vieteii noastre existențe.

Nu ne-am dezonorat obrazul prin nicio încălcare, n'am râvnit niciodată la ceea ce nu era al nostru, n'am simulat lupta, n'am cultivat echivocul, n'am atentat la onoarea și dreptul n'mănuii, n'am turburat pacea și liniștea omenirii cu strigătele noastre, cu ura și megalomania noastră. Lumea n'a fost otrăvită de lamentațiunile noastre, ea n'a auzit de un imperialism românesc, pe care l-ar respinge de altminteri simțul nostru de măsură, modestia noastră, omenia noastră. Dar dacă n'am avut forța numărului care copleșește, forța oarbă a materiei brute care calcă și strivește, am avut neconținut prezentă în sufletele noastre flacăra credinței noastre, iubirea pentru libertate, nădejdea și triumful dreptății, care rămân deapururi temeiurile nezdruncinate și invincibile al Românismlui.

Ziua de 1 Decembrie 1918 rămâne astfel nu numai amintirea mișcătoare a ceea ce s'a împlinit acum 25 de ani, ea înseamnă astăzi, când prin trupul țării a trecut din nou junghiul spoliatiunii nedrepte și lovituri viclene, simbolul marii reparațiuni pe care o cer morții din cripte și viii din toate unghiurile pământului românesc, și fără de care pacea și liniștea nu se va statornici niciodată în această parte a lumii.

Conștiința noastră e senină, inima noastră e pură, ea este stăpânită de infinitele speranțe ale viitorului, ce ne face să așteptăm cu încredere și liniște ascunsele hotăriri ale Destinului.

Socotesc că nu aş putea incheia această cuvântare decât cu cuvintele cu care nemuritorul N. Iorga, cel pierit acum trei ani ca un erou și martir al neamului, sfârșea memorabilul și profeticul său discurs din Iașii refugiului din marele războiu:

„In colțul acesta unde ne-am strâns, să păstrăm cu scumpătate sămânța de credință și vom vedea și noi, la rândul nostru, dispărând negura stăpânirii străine și vom putea zice ca Petru Rareș, fiul lui Ștefan, că vom fi iarăși ce-am fost și încă mai mult decât atât”.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE ACELAȘ AUTOR

- Le Rôle du Consommateur dans l'Economie Moderne, Thèse, Paris, 1922. Ouvrage retenu et honoré d'un prix par la Faculté de Droit de Paris.
- La Liberté Syndicale en Roumanie. (Curierul Judiciar, 1927, București).
- Criza economică actuală și inflațiunea (Viața Românească, 1924).
- Scumpirea Vieții și Justul preț. Consumatori și Producători. (Viața Românească 1922).
- Agricultură ori industrie ? (Viața Românească, 1925).
- Organizațiunile profesionale la începutul anului 1926. (Arhiva pentru Știință și Reforma Socială, 1927).
- O nouă legiuire muncitorească — Ziua de 8 ore și ocrotirea muncii minorilor și femeilor. (Viața Românească, 1928).
- Economia socială și Legislația muncitorească. (Socec, 1929).
- Considerațiuni asupra Proletariatului. (Socec, 1930).
- Organizarea internațională a muncii și Viața economică. (Torouțiu, 1930).
- Evoluția dreptului de asociațiune în România. (Tipografiile Române-Unite, 1930).
- La situation économique des classes sociales en Roumanie. (Socec, București, 1930).
- Structura economică a societății românești de astăzi. (Ramuri, Craiova, 1931).
- Criza și Profitul. Tipografia Dicezană, Oradea, 1931).
- Intervenționismul Statului în Economia Națională. (Torouțiu, București, 1932).
- Politica și Consumațiunea, (Socec, București, 1932).

- T. R. Malthus și Principiul Poporației. (Leopold Geller, București, 1934).
- Limitele intervenționismului de Stat (Toruțiu, București, 1934).
- Evoluția economiei românești în cursul ultimului veac. (Leopold Geller, București, 1935).
- Economia Americană și Experiența lui Roosevelt. (Leopold Geller, București, 1935).
- Curs de istoria Doctrinelor Economice. Partea I. din antichitate până la constituirea liberalismului clasic. (Cioflec, Cluj, 1936).
- Curs de Economie Politică, Ediția II. (Cioflec, Cluj, 1937).
- Elogiul Libertății. (Leopold Geller, București, 1937).
- Le contrôle du Crédit dans l'intérêt social. (Les Documents du Travail, Paris, 1937).
- Organizația socială a Muncitorilor din România. Extras din Enciclopedia României. Vol. I. M. O. Imprimeria Națională, București, 1938.
- Structura Generală a individualismului economic. Extras din „Libertatea“. (Tipografia Rotativă, București, 1938).
- Le développement des assurances rurales par rapport aux nécessités du Credit agricole.
- Rapport fait au nom de la Roumanie au I-ier Congrès international du Crédit agricole à Naples du 18 — 23 octobre 1938 et publié dans les „Documents du Congrès“ — și în „Buletinul Institutului de legislație agrară al Facultății de drept din Iași, 1938.
- Politica economică a lui Napoleon. Extras din „Libertatea“. (Tipografia Rotativă, București, 1939).
- Economia de Războiu Extras din Revista „Libertatea“, București, 1940.
- Mirabeau. Extras din „Libertatea“. („Adevărul“, 1940).
- Determinarea nivelului consumației din România. (Frăția Românească, București, 1942).
- Problema Elitelor Sociale (Extras din Buletinul Academiei de Științe Morale și Politice. „Dacia Traiană“, București, 1943).

